

MUOVINTEKIJÖITÄ JA -KÄYTTÄJIÄ

Tekniikan museossa viime marraskuun puolivälissä pidetyssä Tekniikan Historian Seuran syyskokouksessa nousi esille kysymys tekniikan tekijöiden, erityisesti insinöörien, työn ja perinteen keräämisestä ja tallentamisesta. Tällä saralla on toki jo tehty työtä, mutta tekemistä riittää yhä: THS ry ja Tekniikan Waiheita -lehti tekevät asiassa kartoitusta ensi vuoden aikana.

Asiakirjoissa näkymätöntä tietoa erilaisien päätösten taustoista tai tekniseen kehitykseen vaikuttaneiden ratkaisuiden tekemisestä katoaa päivittäin vanhojen tekijöiden myötä. Tämä huomattiin myös muovihistorian teemanumeroa laadittaessa. Kalevi Laalo aloitti vuonna 1990 kirjansa *Nappikaupasta muoviaikaan – 70 vuotta suomalaista muoviteollisuutta* Karl-Jan Goveniuksen haastatteluun pohjautuneella kuvauksella Upon muoviteollisuuden perustajan ensi tutustumista ”PCV-tekoaineisiin”. Onneksi tarina saatiin jo tuolloin kansien väliin, sillä aivan joulun alla saimme lukea Muovi-Kalleksi kutsutun Goveniuksen poismenosta. Laalon kirjaan tallentuivat myös monen muun alan pioneerin mietteet. Harry Kerbs, jota pidetään ensimmäisenä varsinaisena muovimiehenä, ei enää itse ennättänyt kirjaan haastateltavaksi, mutta hänen poikansa valottivat isänsä pioneerityötä. Tässä numerossa Muovi – Plast -lehden toimitussihteerin Liisa Jokinen kertoo haastattelun pohjalta lisää Kerbsien muovisuvusta.

Muovien historiaa ei ole aiemmin monestikaan sivuttu Tekniikan Waiheiden sivuilla, joten oli korkea aika kerätä tämän teeman ympärille erikoisnumero. Suunnitelmat tarkentuivat viime keväänä, jolloin aihe oli monella tapaa pinnalla. Desingmuseon muoveja esittelevä näyttely oli juuri sulkeutumassa, ja Teollisuusperinteen seura järjesti Muoviyhdistyksen tiloissa muovi-

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
From Material to Immaterial: Plastics and Plasticity in the 20th Century Jeffrey L. Meikle	5
Muovin tulo kotiin Tuula Poutasuo	18
Muovi modernin kulutusyhteiskunnan symbolina Tiina Huokuna	29
Sarvis – suomalaisen muoviteolli- suuden uranuurtaja Kristiina Koivuniemi	40
Lähikuvassa Kerbsin muovisuku Liisa Jokinen	57
Perlos – muovialan Rolls Royce Liisa Jokinen	60
Museot Suomalaisen muoviteollisuuden historian tallentaminen (Hannele Heikkilä)	64
Arkistot Elkasta myös digitaaliarkisto (Osmo Palonen & Jarmo Luoma-Aho)	67
Seminaarit ja matkat SHOT 2004 Amsterdamissa (Jussi Parikka, Tanja Sihvonen & Jaakko Suominen)	69
Arvostelut Ei pelkkää nappikauppaa (Maija Mäkikalli)	76
Muovin kulttuurihistoriaa (Päivi Kyllönen)	79
Avaruushistoriaa, mutta kenelle? (Sari Autio-Sarasma)	81
Teknikkojen Seurasta Tekniikan Akateemis- ten Liittoon (Veijo Kauppinen)	85
Helsingin innovatiivisuutta löytämässä (Katri Lento)	87
Suomi – vesihuollon mallimaa? (Timo Herranen)	90
Keskustelua	92
Uutiset	94
Abstracts	98

en historiaa ja niiden tallentamisesta käsittelee ”muoviklinikan”. Emil Aaltosen säätiön uuteen museoon Tampereelle oli puolestaan nousemassa Sarviksen historiaa esittelevä näyttely. Myös uusi kirjoja oli valmisteilla. Emil Aaltosen museon julkaisema *Sarvis – Muovia vuodesta 1921* ilmestyi kesällä ja Hannele Nymanin ja Tuula Poutasuo *Muovikirja* kuului syksyn kirjauutuuksiin. Lehden toimitus onnistui saamaan näissä hankkeissa vaikuttaneita tutkijoita kirjoittajakuntaansa. Myös edellä mainitut tuoreet kirjat ovat lehdessämme arvioitavina.

Teemanumerossamme juttujen näkökulmat vaihtelevat uuden materiaalin omaksumisesta muovien teolliseen tuotantoon. Tuula Poutasuo ja Tiina Huokuna tarkastelevat artikkeleissaan muovien tuloa koteihin ja ihmisten arkeen 1950- ja 1960-luvuilla. Samalla pohditaan sitä, miten muovista tuli modernin kulutusyhteiskunnan symboli. Viime lukuvuonna Helsingissä Fulbright-professorina vaikuttanut *American Plastics*, kirjastaan tunnettu Jeffrey L. Meikle tarkastelee muovin olemusta ja merkitystä länsimaisen materiaalisuuden kulttuurin muotoutumisessa. Kristiina Koivuniemen esittelemän Sarviksen kautta pääsemme tutustumaan suomalaisen uranuurtajatehtaan vaiheisiin. Lopuksi esitellään lyhyesti kaksi esimerkkiä melko erilaisista suomalaisista muoviteollisuuden edustajista ja pohditaan muovihistorian esineellisen tallentamisen ongelmia. Viimeksi mainittujen artikkelien ja kuvituksen kanssa olemme tehneet yhteistyötä Muoviyhdistys ry:n kanssa, mistä kiitokset toimitusjohtaja Hannele Heikkilälle ja Liisa Jokiselle.

Muovien tekijöiden ja muotoja muovanneiden suunnittelijoiden työ on helppo mieltää osaksi teknologian historiaa, mutta siihen kuuluvat yhtä hyvin myös perheenäidit purnukoineen, muoviveneiden soutajat ja tavalliset kännykän käyttäjät. Monet eri näkökulmat luovat laajemman kirjon muoviseen maailmaan. Olemme tässä nume-

rossa halunneet tuoda esille erityisesti sen, miten muovit ovat muuttaneet arkielämää toisen maailman sodan jälkeisenä aikana.

Tekniikan Historian Seura ja Tekniikan Waiheita -lehti haluavat kiittää Emil Aaltosen säätiön teollisen kulttuurin tutkimusrahastoa tämän numeron julkaisemiseen saamastamme apurahasta. Apuraha mahdollisti ensimmäistä kertaa lehden historiassa neliväripainatuksen, lukuisten kuvien käytön ja pyöreään sataan sivuun ulottuvan sivumäärän. Tiedekustantajien liiton apuraha on puolestaan mahdollistanut tänä vuonna tapahtuneen toimitusjärjestelmän uusimisen.

Kimmo Antila

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 30 e/vuosi. Irtonumerohinta 7,50 e.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Pekka Niemi, pekka.niemi@fingrid.fi, puh. 0400 51 1346 tai 030 395 5260 tai seuran www-sivujen kautta (www.ths.fi).

Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä.

Toimitus- ja ilmoitusmateriaali: T.Huone/Tekniikan Waiheita, Urheilukatu 16 C piha, 00250 Helsinki.

Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö numeroon 1/2005 11. helmikuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia.

Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä ja kuvien julkaisuoikeudesta vastaa kirjoittaja. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja toimitusohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/kirjoitukset.htm>.